

יום א', י"ד בטבת תשס"ח (23 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

שבוע שמח ושבוע טוב!

היום, לפני 60 שנה, ב- י"ד בטבת תש"ח – 27-1947 dec, שבת פר' "ויחי", "קיבוץ גלויות" ו"עצמאות", הגדולות באוניות העפלה, הפליגו לכיוון קפריסין ועליהן 15.000 איש.

אוניית המעפילים "קיבוץ גלויות" (שמה המקורי היה "פאן יורק"), יחד עם אוניית המעפילים "עצמאות" (שמה המקורי היה "פאן קרשנט"), כונו "הפאנים". צמד האוניות, שהפליגו יחדיו מבולגריה ישירות לאי קפריסין, נשאו את מספר המעפילים הגדול ביותר במסגרת מפעל ההעפלה, 15,169 מעפילים. מפקד מבצע "הפאנים" היה יוסי המבורגר (הראל), שהפליג ב"קיבוץ גלויות". שתי האוניות שימשו בעבר להובלת בנות בארה"ב.

האוניות הוכנו לקראת מסען לארץ בנמלי ניו-יורק (ארה"ב), ונציה (איטליה) וקונסטנצה (רומניה) בידי צוותים. הסידורים להעלאת אלפי המעפילים לאונייה נעשו בהדרכתם של יעקב סלומון, איש הפלמ"ח והשליח האחראי לפעילות ה'הגנה' בדרום-מזרח אירופה, ומשה אוורבוק, שליח 'המוסד לעליה ב' ברומניה. מחמת הלחץ שהבריטים הפעילו על ממשלתה, סירבה רומניה להתיר את ההפלגה מתחומיה, ולכן שונה אתר ההעמסה, וה"פאנים" הפליגו למסען מנמל בורגס בבולגריה.

מועד ההפלגה של "הפאנים" נדחה בכמעט שבועיים, עד ל-27 בדצמבר 1947, בגלל מחלוקת קשה שפרצה בין המוסדות המדיניים בארץ לבין אנשי 'המוסד'. משה שרתוק (שרת), מנהל המחלקה המדינית בסוכנות היהודית, גרס כי יציאת אלפי מעפילים בעיתוי הנוכחי מהווה פעולה מתגרה שעלולה לגרום לנסיגת ארה"ב מתמיכה בהחלטת החלוקה של האו"ם שהתקבלה ימים אחדים קודם לכן. כנגדו טען שאול מאירוב (אביגור), ראש 'המוסד לעליה ב', כי העלייה לארץ הינה חובה ציונית שהכרח לקיימה בכל תנאי ואין לדחות את יציאת האוניות מפני שיקול מדיני, שמא ישתנו התנאים וההפלגה לא תתבצע כלל. הוויכוח נמשך ימים אחדים ללא הכרעה ברורה. נציגי 'המוסד' בשטח, שהיו מעורבים בהכנות למבצע, חשו שאין לבטל, לאור לחצם של אלפי המעפילים. במצב זה החליט אוורבוק, מבלי שקיבל היתר מוסמך, להניע את התהליך המורכב של איסוף המעפילים לקראת היציאה - צעד שפירושו המעשי היה חציית נקודת האל-חזור. "הפאנים" יצאו לדרכן ב- 27 בדצמבר 1947 מנמל בורגס בבולגריה.

משה שרתוק ודוד בן-גוריון, יו"ר הנהלת-הסוכנות, נאלצו למצוא פשרה שתאפשר את ההפלגה ולא תגרום למשבר מדיני. בגישושים בלתי פורמליים שנערכו עם הבריטים, סוכם שה"פאנים" יוסגרו לידיהם והן יפליגו ישירות לקפריסין בליווי בריטי. כן נכפו על האוניות הגבלות אחרות:

- לא נקבעו להן שמות עבריים;
- נאסר עליהן לשאת את התואר "אוניות ההגנה" בצמוד לשמן העברי, כפי שנהגו יתר אוניות המעפילים, ו-

"לדוד מזמור, לה' הארץ ומלואה, תבל ויושבי בה." [תהלים כ"ד 1]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום ראשון בשבת בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום א', י"ד בטבת תשס"ח (23 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

• נמנעה מהן האפשרות להתנגד בדרך כלשהי למעצרים בידי הבריטים.

ב-31 בדצמבר עברו ה"פאנים" מהים השחור לים התיכון, לאחר שחצו את מצרי הבוספורוס והדרדנלים. בנקודה זו המתינה להם שייטת משחתות בריטית. אף על פי שאנשי הפלי"ם מחו בחריפות על ההוראה לשנות את נתיב ההפלגה וללא התנגדות, קיבל על עצמו המבורגר (הראל), שניהל את המשא-ומתן עם מפקד השייטת הבריטית, את ההנחיות המפורשות של בן-גוריון. לאחר משא-ומתן שנמשך שעות אחדות, הוסכם שחיילים בריטים יעלו לאוניות ללא נשק וללא כובעי פלדה ויזכו לשיתוף פעולה מלא מצד נוסעיהן. בטרם עלו הבריטים לאוניות, ניתנו להן שמות עבריים בהתאם לקביעת בן-גוריון: "**עצמאות**" ל"פאן קרשנט", ו"**קיבוץ גלויות**" ל"פאן יורק".

שתי האוניות הגיעו לקפריסין ב-1 בינואר 1948. ירדת אלפי המעפילים מהאוניות ארכה שלושה ימים. בהתאם לסיכום שהשיג המבורגר עם מפקד השייטת, לא עצרו הבריטים את המלווים, נמנעו מלהחרים את האוניות אף-על-פי שהגבילו את תנועתן, והתירו לצוותיהן להישאר עליהן.

המלווים ירדו עם המעפילים ועברו למחנות בקפריסין. חלקם נמלט כעבור זמן מה דרך המנהרות שחפרו 'שורות המגינים' וחולצו מהאי באמצעות ספינת הדייג "נשר" ששיגר 'המוסד'. ביולי 1948, לאחר שקמה מדינת ישראל, החלו "הפאנים" בתיאום עם בריטניה, להוביל את אלפי המעפילים העצורים בקפריסין לארץ-ישראל, ובהמשך הן הביאו רבבות עולים מכל רחבי אירופה למדינת ישראל.

[http://www.palmach.org.il/show_item.asp?levelId=38612&itemId=5086&item]

"לדוד מזמור, לה' הארץ ומלואה, תבל ויושבי בה." [תהלים כ"ד 1]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **ראשון** בשבת
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של **כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם** בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של **כל חיילי צה"ל**